

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כ

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורגמן יב"ח ט"א

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כ

קריאת המגילה על ידי קטן

הכל מודים, שקטן שלא הגיע לגיל חינוך במצוות, אינו כשר לקרוא במגילה להוציא אחרים ידי חובתם. ונחלקו חכמים מה דין קטן שהגיע לגיל חינוך במצוות כגון בן תשע ובן עשר.

לדעת חכמים, גם קטן שהגיע לגיל חינוך במצוות, אינו כשר להוציא אחרים ידי חובתם.

ולדעת רבי יהודה, קטן שהגיע לגיל חינוך במצוות, כשר להוציא אחרים ידי חובתם.

ואמר רבי יהודה, קטן הייתי, וקראתי את המגילה לפני רבי טרפון וזקנים בלוד, ואם כן קטן כשר לקרוא את המגילה. אמרו לו חכמים, אין מביאין ראיה מן הקטן. כלומר מה שאתה אומר זו עדות של קטן, כי אתה מספר מה ראית כשהיית קטן.

וכעין זה אמר רבי, קטן הייתי, וקראתי את המגילה לפני מרבי יהודה. אמרו לו, (א) אין מביאין ראיה מן הקטן, (ב) ועוד אין מביאין ראיה מן המתיר, כלומר, רבי יהודה שקרית לפניו, הוא המתיר את הקטן לקרוא את המגילה, ואין לך להביא ראיה ממנו, שהרי רבים חולקים עליו.

זמן קיום מצוות היום

מבואר במשנתנו, שלכל דיני התורה, היום מתחיל משעלה עמוד השחר.

רבא אמר, שענין זה שהיום מתחיל בעלות השחר, למד מהכתוב, "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם" (בראשית א' ה'), שמשמעותו, משמתחיל להאיר נקרא יום, והוא עלות השחר.

ודחו זאת, כי אם כן גם את סוף הכתוב "וַיִּלְחֹשֶׁךְ קָרָא לְיָלָה" יש לנו לבאר כך, משמתחיל להחשיך נקרא לילה, וקבלה בידינו שאין הדבר כן, ואין הלילה מתחיל בשקיעת החמה אלא בצאת הכוכבים.

ורבי זירא אמר, שענין זה, שהיום מתחיל בעלות השחר, למד מהכתובים בספר עזרא, שם מבואר שהיו עוסקים במלאכתם ביום בלבד ולא בלילה. שנאמר, "גַּם בָּעֵת הַהִיא אֶמְרָתִי לָעַם אִישׁ וְנִעְרוּ וְלִינוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָיוּ לָנוּ הַלְיָלָה מְשָׁמֵר וְהַיּוֹם מְלֹאכָה" (נחמיה ד' ט"ז).

ומבואר שם שהיתה מלאכתם מעלות השחר עד צאת הכוכבים. שנאמר, "וַיִּאֲנַחְנוּ עֵשִׂים בְּמִלְאכָה וְחֻצִים מְחֻזְּקִים בְּרִמְחִים מְעֻלּוֹת הַשָּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים" (נחמיה ד' ט"ו). ואם כן מעלות השחר עד צאת הכוכבים הוא יום.

ואף שמדין תורה היום מתחיל בעלות השחר, מבואר במשנתנו, שלכתחילה, כל המצוות שזמנם ביום, לא יעשה אותם בעלות השחר, כי אינו זמן ניכר, אלא ימתין עד הנץ החמה, כדי שיצא מכלל ספק לילה.

עוד מבואר במשנתנו, שאף שלכתחילה יש להקדים ולקיים את מצוות היום בתחילת היום, משום שזריזין מקדימין למצוות, מכל מקום, כל היום כשר לקיום מצוות היום.

ולהלן יתבאר בעזה"י מצוות רבות שזמנם ביום, והם כשרים כל היום.

מצוות קריאת המגילה - ביום

בדף ד' כבר נתבאר, שחייב אדם לקרוא את המגילה בלילה, ולחזור ולקרוא אותה ביום.

ומבואר במשנתנו, שקריאה שניה של יום,

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כ

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יב"לחט"א

תהא ביום, אחר הנץ החמה, ולא בלילה.

כי על הקריאה של היום נאמר, "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" (אסתר ט' כ"ח), בימים הם נזכרים ולא בלילות.

מצוות מילה - ביום

מצוות מילה זמנה ביום ולא בלילה. שנאמר, "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ויקרא י"ב ג').

הזאת מי חטאת על טמא מת - ביום

המים שנתנו בהם מאפר שריפת פרה אדומה כדי לטהר בהם טמאי מתים קרויים מי חטאת.

ומי שנטמא במת, מזים עליו מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי.

והזאה זו צריכה להיות ביום ולא בלילה, שנאמר, "והזה הטוהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחסאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב" (במדבר י"ט י"ט).

טבילת טמאים - ביום

טמא מת טובל ביום שביעי לטהרתו, וכן זב טובל ביום שביעי לטהרתו.

ולא יטבלו בכניסת ליל שביעי, אלא רק בהגיע יום שביעי, כי הוקשה טבילה להזאה.

שנאמר, "והזה הטוהר ... ורחץ במים וטהר בערב". כשם שהזאה ביום כך טבילה ביום. והוא הדין לזב וזבה.

ולא הוציא הכתוב אלא ליל שביעי, אבל מיום שביעי ואילך טובלים אף בלילה כגון בליל שמיני.

טבילת שומרת יום כנגד יום - ביום

הרואה דם פעם ראשונה, הרי היא נדה שבעה ימים, בין אם תראה דם פעם נוספת באותם ימים, ובין אם לא תראה. ובמוצאי היום השביעי היא טובלת, וטהורה.

ולאחר שבעת ימי נידותה, יש לה אחד עשר יום הראויים לזיבה.

אם תראה בהם שלוש ראיות של דם בשלושה ימים, הרי היא זבה גדולה, וכדי להיטהר היא צריכה שיעברו עליה שבעה ימים נקיים בלא ראית דם, ולאחר מכן היא זקוקה לטבילה ולמחרת תביא קרבן לטהרתה.

ואם תראה דם באותם ימי זיבה רק יום אחד, היא נקראת שומרת יום כנגד יום, וטובלת למחרת והיא טהורה בערב.

ואמרו שטבילה זו שטובלת אחר יום הראיה, אינה טובלת בלילה שאחר ראיתה, אלא רק ביום המחרת.

והסיבה שהוצרכו לפרש את הדין של שומרת יום כנגד יום בפני עצמה, ולא כללוהו בטבילת שאר טמאים, שהיא ביום ולא בלילה.

כי היה מקום לומר, שזו לא תצטרך להמתין עד יום המחרת, ותוכל לטבול מיד בלילה שאחר יום ראיתה.

שכן מאחר שראתה ראיה אחת, סברא להשוותה לזב שראה ראיה אחת, וזב שראה ראיה אחת דינו כבעל קרי, שהוא טובל ביום הראיה עצמו, ואינו ממתין למחרת.

וזבה שרואה יום אחד, שאינה טובלת ביום ראיתה, משום שנאמר בה, "כָּל יְמֵי זִבְהָ כַּמְשֶׁכֶּב נִדְתָה יְהִיָּה לָהּ" (ויקרא ט"ו כ"ו), ללמד שטמאה כל יום ראיתה עד שיגיע יום המחרת ויהא מקצתו בטהרה.

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כ

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יב"ח ט"א

והיה מקום לומר, שלא החמירה תורה אלא שלא תטבול ביום הראיה עצמו, אבל כשיגיע הלילה בלא ראייה, תטבול בו מיד.

ולפיכך פירשו, שגם בלילה לא תטבול, עד יום המחרת, שמאחר שטעונה שיהיה לה מקצת יום אחר בטהרה, אין הדבר מתקיים אלא ביום ולא בלילה.

קריאת ההלל - ביום

קריאת ההלל זמנה כל היום, שנאמר, "מִמָּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ מְהֵלֵל שֵׁם ה'" (תהלים קי"ג ג').

ורב יוסף למד זאת מהכתוב, "זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה ה' נְגִילָה וְנִשְׁמְחָה בּוֹ" (תהלים קי"ח כ"ד)

מצוות תקיעת שופר - ביום

מצוות תקיעת שופר זמנה כל היום. שנאמר, "וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלְאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם" (במדבר כ"ט א').

מצוות נטילת לולב - ביום

מצוות נטילת לולב זמנה כל היום. שנאמר, "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵגֶף עֵץ עֵבֶת וְעֶרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כ"ג מ')

מצוות הקרבת המוספים - ביום

הקרבת קרבנות המוספים זמנם כל היום. שנאמר, "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אֲשֶׁה לָהֶם עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסֻכִים דְּבַר יוֹם בַּיּוֹמוֹ" (ויקרא כ"ג ל"ז).

תפילת המוספים - ביום

תפילת המוספים זמנה כל היום, כי חכמים תקנו תפילה זו כנגד קרבנות המוספים.

מצוות וידוי יום הכפורים - ביום

ביום הכפורים כהן גדול מביא פר, ומתוודה עליו עוונותיו ועוונות ביתו. שנאמר, "וְהִקְרִיב אֶהְרֹן אֶת פֶּר הַחֹטָאֹת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בְּיָתוֹ" (ויקרא ט"ז ו'). והכוונה בזה לווידוי דברים.

והכפרה הזו היא ביום שנאמר בה, "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהְרוּ" (ויקרא ט"ז ל').

מצוות וידוי הפריים - ביום

כהן גדול שטעה והתיר דבר שעונשו כרת, ועשה על פי הוראתו, מביא פר לחטאת, הוא נקרא פר כהן משיח.

וכן סנהדרין שטעו, והורו להתיר דבר שעונשו כרת, ועשו הציבור על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת, והוא נקרא פר העלם דבר של ציבור.

וזה ואלו מתוודים עליו את חטאם, ווידוי זה ביום הוא, כמו וידוי פר יום הכפורים, שגם בהם נאמר לשון כפרה.

מצוות וידוי מעשר - ביום

בגמר הפרשת מעשרות של שנה שלישית ושנה ששית יש לבער כל המעשרות של שלוש השנים הקודמות מהבית ולהתוודה על כך.

שנאמר "כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי תְבוּאָתְךָ בַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנִתְּתָה לְלוֹי לָגֵר לַיְתוֹם וְלָאֵלְמָנָה וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ וְשָׂבְעוּ. וְאָמַרְתָּ

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כ

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יב"ח ט"א

לפני ה' אֶלְקֵיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נִתְּתִיו לְלוֹי וְלַגֵּר לִיתּוֹם וְלְאַלְמָנָה כָּכֵל מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי... (דברים כ"ו י"ב-י"ג),

ווידוי זה זמנו ביום כי נסמך הוא לפרשה שאחריו הפותחת במילים, "היום הזה ה' אֶלְקֵיךָ מְצִוֶּה לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרָתָם וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ" (דברים כ"ו ט"ז).

מצוות שחיטת קרבנות - ביום

שחיטת הקרבנות זמנה ביום. שנאמר, "ביום זְבַחְכֶם יֵאָכֵל וּמִמְחַרְתָּ וְהַנּוֹתֵר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרף" (ויקרא ט"ו ו').

מצוות סמיכת קרבנות - ביום

מצווה לסמוך על הקרבן, שנאמר "וְסִמַּךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קֶרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לְפָנַי אֶהְיֶה מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהְרֹן אֶת דָּמֹוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב" (ויקרא ג' ח').

ומצוות הסמיכה על הקרבנות זמנה ביום, שכן הוקשה הסמיכה לשחיטה ללמד שכשם שהשחיטה ביום כך הסמיכה ביום.

מצוות תנופת מנחות - ביום

יש מנחות הטעונות תנופה, שהוא נוטל את הכלי שבו המנחה ומוליך ומביא מעלה ומוריד.

וזמנה של התנופה ביום, שנאמר בענין מנחת העומר, "וְעָשִׂיתֶם בְּיוֹם הַנִּיפְכָם אֶת הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תְּבָמִים בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֹלָה לַה'" (ויקרא כ"ג י"ב).

מצוות הגשת מנחות - ביום

יש מנחות שצריך להגיש אותן למזבח לפני הקמיצה, כלומר לקרב את הכלי שבו המנחה עד שיגע בקרן דרומית מערבית של מזבח כנגד חודה של קרן.

וזמן ההגשה של המנחה הוא ביום שנאמר, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְאֹת וְהִנִּיף אֶת הַמִּנְחָה לְפָנַי ה' וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ" (במדבר ה' כ"ה). הוקשה הגשה לתנופה לומר מה זה ביום אף זה ביום.

מליקת העוף - ביום

בכל הקרבנות הבאים מהבהמה יש ארבע עבודות שששייכות להקרבת הדם למזבח: (א) שחיטת הבהמה בסכין. (ב) קבלת דם הבהמה בכלי שרת. (ג) הולכת הדם שבכלי למזבח. (ד) זריקת הדם מהכלי למזבח.

וקרבנות העוף, אין בהם כלי לקבל דם וגם לא שחיטה בסכין, אלא הכהן מולק את העוף בציפורן של אצבעו על ידי שחותך בה את צוואר העוף מעורפו. ולאחר מכן נותן את הדם ישירות מהעוף למזבח בלא כלי.

ואף ששחיטת הקרבנות אינה נחשבת עבודת כהונה ומותרת היא בזר, מליקת עוף הקרבנות היא עבודת כהונה וכשרה רק בכהן.

וכל עבודות הקרבת העוף ממליקת העוף ועד זריקת דמו למזבח כשרות ביום בלבד ולא בלילה.

שנאמר, "אֲשֶׁר צָנָה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם לַה' בְּמִדְבַר סִינַי" (ויקרא ז' ל"ח), ללמד שכל ענייני עבודת הקרבנות תהיה ביום ולא בלילה.

הקרבת המנחות - ביום

בכל המנחות, הנקמצות, יש ארבע עבודות, שהן כנגד ארבע עבודות דם האמורות בקרבנות הבהמה. (א) קמיצה. שהכהן נוטל בקומצו מהמנחה המקודשת בכלי שרת, כלומר מכניס ידו לכלי ומוציא משם מעט

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כ

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יב"ח ט"א

מנחה כפי מה שנכנס לתוך ידו כשהוא כופף שלוש אצבעות אצבע אמה וקמיצה. ועבודה זו במנחה, היא כנגד השחיטה בקרבנות הבאים מן הבהמה. (ב) **נתינת הקומץ בכלי שרת**. ועבודה זו במנחה, היא כנגד קבלת הדם בקרבנות הבאים מן הבהמה. (ג) **הולכת הקומץ למזבח**. ועבודה זו במנחה, היא כנגד הולכת הדם בקרבנות הבאים מן הבהמה. (ד) **הקטרת הקומץ למזבח**, ועבודה זו במנחה היא כנגד זריקת הדם בקרבנות הבאים מן הבהמה.

ועבודות אלה במנחה מהקמיצה ועד הקטרת הקומץ כשרות ביום בלבד.

שנאמר, "אֲשֶׁר צָנָה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם לַה' בְּמִדְבַר סִינַי" (ויקרא ז' ל"ח), **ללמד שכל ענייני עבודת הקרבנות תהיה ביום ולא בלילה.**

הקרבת הקרבנות - ביום

כבר נתבאר, שבכל הקרבנות הבאים מהבהמה יש ארבע עבודות ששייכות להקרבת הדם למזבח: (א) שחיטת הבהמה בסכין. (ב) קבלת דם הבהמה בכלי שרת. (ג) הולכת הדם שבכלי למזבח. (ד) זריקת הדם מהכלי למזבח. ויש קרבנות שנותנים מדמם גם בהיכל ובבית קדשי הקדשים כמו פר ושעיר של יום הכיפורים וגם נתינת דם זו היא חלק ממצוות זריקת הדם.

וכבר נתבאר שהשחיטה אינה נחשבת עבודת כהונה והיא כשרה גם בזר. ורק שלוש העבודות האחרות, קבלה הולכה וזריקה נחשבות עבודות כהונה וכשרות בכהן בלבד.

ועבודות כהונה אלה מקבלת הדם ועד זריקתו כשרות ביום בלבד, שנאמר, "אֲשֶׁר צָנָה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם לַה' בְּמִדְבַר סִינַי" (ויקרא ז' ל"ח), **ללמד שכל עבודת הקרבנות תהיה ביום ולא בלילה.**

ועניין זה ששחיטת הקרבנות כשרה ביום בלבד, אף שאינה נחשבת עבודת כהונה, למד מהכתוב "בְּיוֹם זְבַחְכֶם" כפי שנבאר לעיל.

עשיית משפט - ביום

עשיית משפט זמנה ביום ולא בלילה. שנאמר, "וְהָיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנֵיו" (דברים כ"א ט"ז).

והוקשה פרשת נחלות לפרשת עשיית משפט ללמד שעשיית משפט ביום.

ענין זה לא נזכר במשנתנו עם שאר הדברים המנויים כאן, והובא רק בגמרא, כדי ללמוד ממנו שגם השקאת סוטה ביום.

השקאת סוטה - ביום

אשה שקינא לה בעלה, שאמר לה שלא תתייחד עם פלוני, ועברה על כך ונתייחדה עמו, משקים אותה מים המרים לבדוק אותה אם נטמאת או לא.

והשקאה זו זמנה ביום ולא בלילה, שנאמר בענין לשון "תורה" "או איש אשר תעבר עליו ריח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" (במדבר ה' ל').

וכן נאמר לענין עשיית משפט, "על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ומין ושמואל" (דברים י"ז י"א).

ויש ללמוד בגזרה שווה שכשם שעשיית משפט ביום ולא בלילה כך השקאת סוטה ביום ולא בלילה.